

Lisa

Tulemusvaldkond	Tõhus riik
Tulemusvaldkonna eesmärk	Elanikkonna vajadustega arvestav ühtne ja tõhus riigivalitsemine
Valdkonna arengukava/Programmi nimi	- Finantspoliitika programm
Programmi eesmärk	Finantskeskkond on konkurentsivõimeline, usaldusväärne ja kestlikkust toetav
Programmi periood	4 aastat (2024-2027)
Peavastutaja (ministeerium)	Rahandusministeerium
Kaasvastutajad (oma valitsemisala asutused)	Rahapesu Andmebüroo

Sisukord

Sissejuhatus	2
1. Programmi mõõdikud ja rahastamiskava	3
2. Positiivsed arengud	4
3. Olulised tegevused	5
4. Meetmed, programmi tegevused ja teenused.....	6
Tegevus 1.1.Finantspoliitika kujundamine	Error! Bookmark not defined.
Tegevus 1.2 Rahandusteabe poliitika kujundamine.....	Error! Bookmark not defined.
5. Programmi juhtimiskorraldus.....	14

Sissejuhatus

Joonis 1. Tulemusvaldkonna Tõhus riik programmid ja eesmärgid

Finantspoliitika programmiga panustatakse tulemusvaldkonna „Tõhus riik“ eesmärgi „Elanikkonna vajadustega arvestav ühtne ja tõhus riigivalitsemine“ saavutamisse. Programmi ülesanne on toetada majanduskäibe, sealhulgas finantsvahenduse toimimist tarbijate, investorite ja kapitali kaasajate vahel.

Finantspoliitika programm panustab riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ valkondade vajalike muutuste saavutamisse:

1. **Majandus ja kliima valdkond:** Kujundame paindliku ja turvalise majanduskeskkonna, mis soodustab uuendusmeelset ja vastutustundlikku ettevõtlust ning ausat konkurentsi; Võtame kasutusele uued lahendused ettevõtete teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni soodustamiseks;
2. **Rahva kestlikkus, tervis ja sotsiaalkaitse valdkond:** Uuendame sotsiaalkaitse korraldust, arvestades ühiskondlikke muutusi;
3. **Oskuste ja tööturu valdkond:** Valmistume tulevikutööks;
4. **Riigivalitsemine:** Parandame riigi rahvusvahelist positsiooni ning tagame julgeoleku ja turvalisuse; Suurendame valitsemise ühtsust ja tagame riigi sujuva toimimise

Poliitika eesmärk on saavutada (finants)tehingute tegemiseks keskkond, kus võimalikult laial avalikkusel oleks piisav usaldusväärne info majandustehingute kohta, usaldus finantsteenuste vastu ning neil oleks finantstoodete kasutamisele mõistliku hinnaga ligipääs. Samuti ligipääs piiriülestele teenustele.

Regulatiivne ja järelevalveline raamistik ei välista samas pankadele ja teistele finantsvahendajatele ning investoritele riski võtmist ja sellega kaasneda võivaid kahjusid. Pigem peab raamistik kindlustama adekvaatse majandusinfo edastamise ja finantsvahendajatel piisavate puhvrite olemasolu. Raamistiku kaudu tagatakse majanduse finantsvahendusvõime üle majandusliku, välistatakse finantssüsteemi kasutamine kuritegelikel eesmärkidel ja panustatakse kestlikku arengusse.

Finantspoliitika valdkonna alla käib poliitika kujundamine, mis hõlmab analüüsi, nõustamist, õigusloomet ja koordineerimist järgmistes valdkondades:

- finantsjärelevalve ja finantsstabiilsus;
- finantskirjaoskuse edendamine;
- finantsteenuste, sealhulgas innovaatiliste teenuste ja kapitalituru, kestlik areng;
- finantssektorit kaasavad pensioni- ja teised sotsiaalkindlustusskeemid;
- rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamine;
- raamatupidamine ja audiitortegevus;
- hasartmängude korraldamine.

Pensionide ja sotsiaalkindlustuse valdkonnas on Rahandusministeeriumi ülesandeks peamiselt fiskaalse mõju analüüs ja pikaajalised projektsioonid ning finantssektorit kaasavate skeemide regulatsioon.

1. Programmi mõõdikud ja rahastamiskava

Finantspoliitika mõõdikud	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2027
	Sihttase								
Kapitalituru maht (börs, võlakirjad, ühisrahastus, riskikapitali- ja muud fondid ning III samba pensionifondid v.a. krediidiandjad, II samba pensionifondid ja kindlustus) SKP-sse, %, >	22,8%	22,9%	22,9%	28* (*hinnanguline)	29%	30%	30%	30%	32%
Finants- ja kindlustusteenuste osatähtsus SKP lisandväärtuses, %	4,2%	4,4%	4,9%	4,6%	4,6%	4,5%	4,5%	4,5%	4,5%
Eraisikute netofinantsvara (finantsvara – finantskohustused) suhe SKP-sse, %, >	10,0%	12,0%	18,1%	17,5%	13%	17%	17%	17%	20%
II samba fondide pikaajaline reaaltootlus (20 aasta libisev keskmine on võrdne või ületab 2%)	0,3	0,7	0,9	1,0	-0,3	2%	2%	2%	2%
Tähtaegselt esitatud majandusaasta aruannete osakaal	48%	66%	54%	53%	56%	56%	57%	58%	60%

Programmi eelarve täitmine tegevuste lõikes, tuh eurot	2023RE	2024RE	Eelarve		
			2025	2026	2027
Finantspoliitika programm, finantskeskkonna arendamise meede	-7 401	-7 996	-7 927	-7 863	-7 747
Tegevus: Finantspoliitika kujundamine	-1 012	-1 250	-1 221	-1 222	-1 225
Tegevus: Rahandusteabe poliitika kujundamine	-6 388	-6 746	-6 706	-6 640	-6 522

2. Positiivsed arengud

PANGANDUS JA MUU KREDIIDIVAHENDUS, MAKSETEENUSED

- **Pangandussektor** on jätkuvalt tihedalt integreeritud Põhjamaade finantsgruppidega, mis on suure tõenäosusega kaasa aidanud Eesti finantssüsteemi stabiilsusele.
- **Pangandussektor** on endiselt tugev ja hästi kapitaliseeritud ning olnud valmis Eesti ettevõtjaid ja majapidamisi **ka keerulistel aegadel** toetama. **Intressikeskkond on aga muutunud ja laenamine on läinud kallimaks.** Keskmine eluasemelaenu intressimäär 2023. a lõpus oli **5,57% (samal ajal aasta tagasi oli see 2,34%)**. Eesti ettevõtetele antud pikaajalise laenu keskmine intressimäär oli 2023. a. juuli lõpus 6,05% (aasta varem oli see 3,38%).
- Samas ei ole pankade viivislaenude portfell ülemäära kasvanud – kuni 60 päeva viivises olevad majapidamistele ja äriühingutele antud laenud moodustasid 2023. a. juuli lõpu seisuga vastavalt 1,4% ja 0,2% pankade laenuportfelist.
- **Eesti pankade rahastamisega seotud riskid** on kontrolli all. Pankade rahastamisallikad on mitmekesistunud. Mitmed pangad on näiteks emiteerinud pandikirju või muid võlakirju. Pandikirjade emiteerimine võimaldab raha iseseisvalt kaasata ehk seetõttu ei ole vaja nii suures ulatuses enam emapankade rahastamisele toetuda. Samuti on hoiused kasvanud väga kiiresti. Näiteks residentidest kodumajapidamiste hoiuste jääk oli 2023. a. juuli lõpus 11,5 miljardit eurot (mis on 306 miljonit eurot rohkem kui eelmisel aastal samal ajal).
- **Finantsteenused**, sh makseteenused, on viimase aasta jooksul olnud valdavalt hästi kättesaadavad. Kaupade ja teenuste e-ostude käive on järjest suurenenud.
- Eestis tegutseb **kokku ca 70 krediidiandjat** (sh nii pangad kui mitte-pangad), kes tarbijatele laene väljastavad.

KAPITALITURG

- Aastate jooksul on eelkõige jaeinvestorite jaoks **investeermistoodete** valikuvõimalused suurenenud. Tallinna Börsile on tulnud juurde mitmeid uusi emitente, samuti on kasvanud sinna investeerivate jaeinvestorite arv (2022. a. lõpuks oli füüsiliste isikute poolt avatud ca 103 000 väärtpaberikontot).
- Mitmed **investeermisteenuste pakkujad** on alandanud viimaste aastate jooksul tehingutasusid.
- Raha kaasamine on kasvanud läbi mitmete alternatiivsete **rahastamisplatvormide** (nt alternatiivbörs, ühisrahastus) ning kasvanud **on riskikapitali ja investeerimisfondide** sektor.

KINDLUSTUS JA KOGUMISPENSIONID

- **III sambaga** liitunute arv on jätkuvalt tõusutrendis – kui 2021. aasta lõpuks oli III sambas kokku 179 500 inimest, siis 2022. aasta lõpuks 186 500 inimest.
- Keskmine **II samba** pensionifondide valitsemistasu oli 2022. aasta seisuga 0,57%, mis on praktiliselt samal tasemel, mis aasta varem.
- Pensionireformi tuules on avatud pensionikogujate poolt ka üle 6800 pensioni **investeermiskonto**, mille kaudu on juba investeeritud või investeerimisel ca 69 miljonit eurot (2021. aasta lõpus oli 48 miljonit).
- Erinevalt muust finantssektorist on kindlustussektori klientidel võimalik kasutada ka **kohtuvälist lepitusmenetluse süsteemi**.
- **Väärtpaberite**, sh ka pensioniosakute, registripidamise süsteem on toimunud tõrgeteta ning seda arendatakse järjepidevalt. 2022. aastast tekkis näiteks pensioniregistri tehniline võimekus arestida II sambast väljavõetavaid summasid.

RAHAPESU TÕKESTAMINE

- Paralleelselt riikliku riskihinnangu põhjal loodud tegevuskava täitmisega läbis Eesti edukalt 2022. aastal Euroopa Nõukogu juures asuva rahapesu ja terrorismi rahastamise hindamise ekspertkomisjoni **MONEYVAL-i poolse hindamise**, kus hindamisobjektiks oli riigi rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise süsteemide efektiivsus. Jaanuaris 2023 avaldatud hindamisraport sisaldab soovitusi Eestile, mille täitmist MONEYVAL järgmistel aastatel jälgib, esmane järelhindamise aruandmine toimub detsembris 2024.
- **Rahapesu Andmebüroo poolt** tõhustati 2022. aastal järelevalvet virtuaalvääringu teenuse pakkujate ja teiste sektorite üle ja alustati ettevalmistustega strateegilise analüüsi uuele tasemele viimisega, sh infotehnoloogilise lahenduse välja töötamisega. Plaanimine strateegiline analüüsivõimekus annab ülevaate rahapesu, terrorismi rahastamise ja sanktsioonidega seotud riskidest üldiselt ja sektoriaalselt ning riskide muutusest ajas. Arendus valmib 2026. aastaks.
- Asutati **tegelike kasusaajate andmekogu**, mis hõlmas uute meetmete kasutuselevõttu, et parandada avalikustatud andmete kvaliteeti ja tõsta andmekaitse taset.

ARVESTUSALA

- Arvestusala valdkonna põhiülesandeks on usaldusväärse finantsinfo olemasolu tagamine kõigi Eesti majandussubjektide kohta, samuti selle info kättesaadavuse ja kasutajasõbralikkuse parandamine. Siin on 2023. aastal olnud oluliseks sammuks **majandusaasta aruannete kõikidele huvilistele tasuta kättesaadavaks tegemine** Äriregistris, mis on tõstnud ka nende loetavust ja kasutust igapäevaste majandusotsuste tegemisel.
- Vähenemas on **majandusaasta aruannete õigeaegselt esitamise** probleem, kuna alates 2023. aastast võib aruande esitamata jätmine põhjustada ettevõtte kustutamise Äriregistrist.
- **Audiitortegevuse turumaht** on viimastel aastatel **kasvanud**, muu seonduv (töövõtude arv, kontrollitava majanduse osakaalu katvus) aga olnud stabiilne.

FINANTSKIRJAOSKUS

- Pandeemia ja samuti muudatused kogumispensionite süsteemis tõstsid plahvatuslikult huvi **investeermise ja rahatarkuse** vastu laiemalt ja see trend on jätkuvalt püsinud. Võimalusi saada vastavat teavet ja koolitust on Eestis praegu paremad, kui kunagi varem. Eriti on märgata koolide suurenenud huvi rahatarkuse õpetamise vastu. Rahandusministeeriumi ja teadlaste koostöös valmisid 2023.a. suvel ka rahatarkuse õpiväljundid kõikidele kooliastmetele, mis saavad aluseks teema lõimimisel õppekavadesse ja –materjalidesse.

3. Olulised tegevused

- Rahapesu ja terrorismi rahastamise alase 2021. a riigisisese riskihinnangu põhjal **loodud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise tegevuskava** täitmise jätkamine, MONEYVAL poolt antud soovitude alusel valdkonna tegevuste planeerimine ja nende elluviimine hindamisel tuvastatud puuduste kõrvaldamiseks ja kogu süsteemi efektiivsemaks muutmiseks. Rahapesu Andmebüroo võimekuse suurendamine, sh strateegilise seire ja analüüsi võimekuse väljaarendamine ja seda toetava õigusraamistiku loomine, digiteadlikemate lahenduste kasutuselevõtmine ning järelevalve ja finantssanktsioonide kohaldamise seire tugevdamine.
- EL Pangandusliidu projekti tulemusena ühtse EL finantsjärelevalve- ja kriisijuhtimise alase raamistiku lõpuni viimistlemine (sh võimaluse korral üleeuroopalise hoiusekindlustuse skeemi loomine), et tagada eelkõige **suurem hoiustajate kaitse**.
- EL Kapitaliturgude Liidu initsiatiivi raames erinevate meetmete väljatöötamine, et **soodustada kohaliku kapitalituru arengut** kui ka piiriülest kapitali kaasamist, samuti rohelisi investeeringuid (sh seni reguleerimata valdkondades (nt krüptovarad), suurema investorikaitse taseme saavutamise).

- Suurema tähelepanu pööramine **krediidivaldkonna eri aspektidele**, sh vastutustundliku laenamise põhimõtte parem rakendamine ja selle eesmärgi toetamiseks positiivse krediidiregistri loomine; inkassoettevõtete allutamine Finantsinspeksiooni järelevalvele; ja võlanõustamisteenuse tugevdamine Sotsiaalministeeriumiga koostöös;
- Eesti elanikkonna **rahatarkuse edendamine**. Eesmärgiks on tagada avaliku-, era- ja kolmanda sektori tihedas koostöös rahatarkuse kättesaadavus nii lastele kui ka täiskasvanutele. Samuti leida kaasaegseid võimalusi, kuidas motiveerida inimesi neid teadmisi praktikas kasutama ning vajadusel ka nõu ja abi küsima.
- Euroopa Liidu kestliku rahastamise initsiatiivi raames **ettevõtete kestlikkusaruandluse** ülevõtmine ja kontrollimise süsteemide juurutamine.

4. Meetmed, programmi tegevused ja teenused

Tegevuste kirjelduses kasutatud sümbolite tähendus: Väljakutsed; Uuringud ja analüüsid; Arendusprojektid; IT-arendused; Koolitused; Pidevad tegevused; Seadusemuudatus

Meede 1. Finantskeskkonna arendamine									
Tegevus 1.1. Finantspoliitika kujundamine									
Eesmärk:	Saavutatud on tasakaalupunkt avaliku huvi ja ettevõtjate ärihuvi vahel ning tagatud on läbipaistvus ja finantsstabiilsus.								
Mõõdik	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2027
	Sihttase								
Finantsteenuste pakkujate arv/Eestis litsentsi saanud ja filiaalina tegutsejate pakkujate arv, >	185	174	180	210	250	260	270	290	300
Finantskriisi või finantssüsteemi tõrgete esinemise korral riigile tekkiva erakorralise kulu suurus	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Tähtaegselt üle võtmata EL õigusaktide arv	0	0	1	4	7	0	0	0	0
II samba pensionifondide valitsemistasude ja aasta keskmine fondimahtude suhe läheneb 0,4%, %	1%	0,6%	0,6%	0,6%	0,6%	0,5%	0,5%	0,5%	0,5%
III sambas hõlmatud inimeste arv	97 000	94 000	167 200	179 500	786 500	190 000	195 000	195 000	195 000
Hasartmängusõltuvuse määr (%): tõenäoline patoloogiline mängija, <	-	2%	-	1%	-	1%	-	1%	1%
Hasartmängusõltuvuse määr (%): mõningate probleemidega mängija, <	-	4%	-	9%	-	4%	-	4%	4%
OECD Finantskirjaoskuse uuringu Eesti koht riikide edetabelis: hoiakud	-	-	7	-	-	-	5	-	-
OECD Finantskirjaoskuse uuringu Eesti koht riikide edetabelis: käitumine	-	-	13	-	-	-	10	-	-
OECD Finantskirjaoskuse uuringu Eesti koht riikide edetabelis: teadmised	-	-	4	-	-	-	3	-	-

Tegevused ja tulemus:

Finantssektori stabiilsuse tagamisele ja läbipaistvusele suunatud tegevused.

Tegevuste tulemina peaks suurenema Eesti finantssüsteemi stabiilsus. Kui Eesti finantssüsteemis esinebki häireid või mõni finantsasutus satub raskustesse, on eesmärgiks sellises olukorras võimaliku kahju minimeerimine ühiskonna seisukohalt ning sujuva koostöö tagamine asjaomaste institutsioonide

vahel Eestis ja välismaal. Samuti on vaja eesmärkide saavutamiseks võtta vastava valdkonna EL õigusaktid üle õigeaegselt.

Väljakutsed:

 2022. lõpu seisuga on Eestis asutatud 9 panka ja 4 välisriigi panga filiaali, samas märkimisväärne turuosa on üksikute ja suuremate pankade käes. Mitte-pankadest krediidiandjate turuosa on suhteliselt väike ja ka seal on suurem osa turust viie suurema krediidiandja käes. Seega on laenuturul **arenguruumi konkurentsivolukorra paranemiseks**.

 Finantskriiside juhtimise raamistik ei ole nõ. päris lõpuni valmis finantskriiside efektiivseks ennetamiseks ja lahendamiseks – kehtiv regulatsioon võib sisaldada **takistusi sobilike kriisilahendusmeetmete rakendamiseks** (näiteks Tagatisfondi hoiuste tagamise osafondis ei ole piisavalt vahendeid suuremate kriiside tarvis). EL Pangandusliidu projekti lõpuni viimine (mh ühtse hoiusekindlustuse süsteemi teke) peaks aga muutma ELi finantssüsteemi stabiilsemaks ja vähendama seeläbi riskide kandumist Eesti finantskeskkonnale ja majandusele tervikuna.

 Hetkel **ei pruugi infovahetus olla** eelkõige **välispartneritega kriisivolukorras kõige sujuvam**. Seega on Põhja- ja Baltimaade suunal võimalik finantsjärelevalve- ja kriisijuhtimisealast koostööd rohkem tõhustada (ka muudes valdkondades peale panganduse, näiteks kindlustus ja rahapesu tõkestamine). Samuti tuleb muutunud julgeoleku olukorras pöörata täiendavat tähelepanu siseriiklikule valmisolekule kriiside lahendamiseks, sh selliste, mis puudutavad ka finantssektorit.

 Kõik krediiditurul tegutsejad ei ole täna finantsjärelevalve all – nt hoiu-laenuühistud ja inkassoteenust pakkuvad ettevõtted. Nende viimine finantsjärelevalve alla suurendaks hoiu-laenuühistute hoiustajate kindlustunnet ning oodatud muutus on ka inkassoturu korrastamine. Samuti ei väljasta kõik krediidiandjad täna laene piisavalt vastutustundlikult või puuduvad võimalused laene vastutustundlikult väljastada. Eelkõige positiivse krediidiregistri loomine võiks aidata seda probleemi lahendada.

 Nii füüsilistel isikutel kui ka väikeettevõtjatel **ei ole võimalik** panga-, investeerimis- ja muude finantsteenuste osutamisest tekkinud **vaidlusi efektiivselt lahendada ilma kohtusse pöördumata**. Lahenduseks saab olla efektiivse kohtuvälise vaidluste lahendamise süsteemi loomine.

Tegevused:

 EL Pangandusliidu projekti tulemusena finantsjärelevalve- ja kriisijuhtimise alase raamistiku täiustamine (Euroopa Keskpanka juures oleva ühtse pangandusjärelevalve ja ühtse EL kriisilahendussüsteemi tõhus toimimine, sealhulgas ühtse kriisilahendusefondi piisava rahastamise tagamine). Hoiuste tagamise ja muude tagatisskeemide toimimise tõhustamine, sealhulgas nende finantseerimismudelite ühtlustamine liikmesriikides ja võimaliku EL ülese hoiuste tagamise süsteemi/skeemi loomine. Pankade juhtimisnõuete ning kapitalinõuete uuendamine ja rakendamine, ühistulise panganduse revisjoni läbiviimine (2024–2027).

 Koostöövõrgustiku tõhustamine ja täiendamine Põhja-Balti regioonis (euroala väliste Põhjala riikide integreerimine pangandusliiduga), finantskriisiharjutuste abil koostöövõrgustiku toimimise testimine (2023–2025).

 Regulatiivse keskkonna loomine, mis soodustab **finantsteenuste pakkumist kestlikult** (vastavalt environmental, social, governance kriteeriumitele) (2024–2027).

 Väärtpaberituru seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu direktiivi 2022/2381 (23. november 2022) ülevõtmine, et suurendada börsiettevõtete ja **riigifirmade nõukogudes soolist tasakaalu**. (2024)

Eesmärgiga suurendada finantssektori ettevõtete vastupidavust sellistele riskidele (nt tehnilised rikked, operatiivsed vead, küberründed jmt), mille tulemusel võivad katkeda olulised äriprotsessid ja sattuda ohtu klientide finantsvara, muudetakse sisuliselt kõiki finantssektorit reguleerivaid seaduseid (eelnoü nimetus on finantskriisi ennetamise ja lahendamise seaduse ning teiste seaduste muutmise seaduse eelnoü). Eelnoüga võetakse Eesti õigusesse üle direktiiv (EL) 2022/2556 ning tagatakse kooskõla määrusega (EL) 2022/2554 (töö on kavandatud 2024-2025).

Finantssektoris konkurentsiolekorra suurendamisele suunatud ja uute finantsteenuste arengut soodustavad tegevused.

Väljakutsed:

 Kuigi Tallinna börsile, sh alternatiivturule, tuli ka 2022. aastal uusi emitente, siis on **kogu kapitaliturg** võrreldes pangandussektoriga jätkuvalt **suhteliselt väike**. Kuigi kapitaliturg on viimaste aastatega kasvanud, on selle areng siiski vähene või ebaühtlane.

 Konkurents investeerimisteenuste sektorite või teenuste lõikes on kohati **vähene** ning teenuste pakkujatele on seatud üleliigseid nõudeid turule sisenemiseks või seal tegutsemiseks. See vähendab elanikkonna võimalusi valida endale mõistlike kuludega kõige sobivam teenusepakkuja.

 Ka **investeerimisteenuste tarbimine** on Euroopa keskmisega võrreldes **madal**, kuid majanduse konvergenti ja sissetulekute edasise tõusu kontekstis viitab samas teenuste pakkuja kasvu potentsiaalile.

 Väljakutseks on seni **reguleerimata alade (eelkõige krüptovaradega seotud teenuse pakkujad)** toomine finantsjärelevalve alla kooskõlas Euroopa Liidu vastavate regulatsioonidega, et tagada piisaval tasemel investorite kaitse. Ühisrahastuses on värskest vastav samm tehtud, kuid krüptovara teenuse osutajate, sh virtuaalvääringu pakkuja puhul ootab see veel ees.

 Väljakutseks on muuta aktsiate, võlakirjade ja muude **väärtpaberite registreerimise süsteem senisest paindlikumaks** (emitentide jaoks mugavaks) ja eraldi reguleerida krüptovarade registreerimist, mis muu hulgas arvestaks ka tänaseid uuenduslikke tehnoloogilisi võimalusi (näiteks registripidamine ploki ahela baasil).

Tegevused:

 EL Kapitaliturgude Liidu initsiatiivi raames erinevate meetmete väljatöötamine ja nende rakendamine, sh väärtpaberituru- ja investeerimisfondide alase õiguse muutmine, et soodustada piiriülest kapitali kaasamist (2024–2025).

 Fintech ettevõtete arengut eesmärgistava strateegilise koostöö loomine koostöös partneritega. Strateegia elluviimiseks vajalike tegevuskavade ja struktuuride loomine (2024).

Aktsiate, võlakirjade ja muude väärtpaberite registripidamise ning nende väärtpaberitega seotud arvelduste toimimise valdkonna täiendav analüüs, kas seni kehtinud registrikorraldust oleks vaja muuta (2025).

 Krüptovaraturul tegutsemist ja selle järelevalvet reguleeriva seaduse vastuvõtmine eesmärgiga toetada innovatsiooni ja ausat konkurentsi ning tagada samal ajal investorite kaitse ja krüptovaraturgude usaldusväärsus (eelnoü nimetus on krüptovaraturu seaduse eelnoü). Eelnoüga võetakse Eesti õigusesse üle määrus (EL) 2023/1114 (töö on kavandatud 2024-2025).

Otseselt finantsteenuste tarbijate ja investorite kaitse suurendamisele suunatud tegevused.

Väljakutsed:

 Kuigi huvi säästmise ja investeerimise vastu on viimaste aastatega jõudsalt kasvanud, siis suur osa elanikkonnast ei säästa piisavalt, rääkimata investeerimisest. Väidetavalt on vastavad teadmised siiski enamikel olemas ja rahatarkuse edendamisel Eestis on suurimaks väljakutseks, **kuidas headest teadmistest saaks muutus inimeste hoiakutes ja käitumises**. Teisalt on huvi investeerimise vastu suurendanud finantspettuste levimist, mistõttu tuleb teha ka piisavat hoiatus- ja selgitustööd. Eraldi tähelepanu vajab pikaajalise säästmise ja investeerimise teema, sh selgitustöö pensioniks valmistumisel ja erinevate valikute tutvustamisel.

Tegevused:

 Finantskirjaoskuse edendamise strateegia 2021–2030 rakendamine. Aastatel 2024-2025 on fookus jätkuvalt haridussüsteemi puudutavatel tegevustel, nagu rahatarkuse õpetajate mentorprogrammi juhtimine, elektroonilise õppematerjali süstematiseerimine ja kättesaadavaks tegemine, eelkooliealistele loodud õppematerjali tutvustamine, rahatarkuse valdkonnas teadustööde kirjutamise motiveerimine jpm, kuid üha enam tuleb tegevusi planeerida ka täiskasvanutele (eelkõige haavatavamatele ühiskonnagruppidele).

Teostada **uuring**: „Tarbimissõltuvuse mõjud ja seosed rahatarkusega“ (2025-2026).

 Krediidiandjate ja -vahendajate regulatsiooni täiendamine 2022. aastal läbiviidud krediidituru uuringu baasil ja krediidihaldusfirmade (inkassofirmade) reguleerimine, et tagada vastutustundliku laenamise printsiibi tõhusam rakendamine (krediidiinkassode ja -ostjate seaduse eelnõu). Eelnõuga võetakse Eesti õigusesse üle direktiiv (EL) 2021/2167 (töö on kavandatud 2024).

Teostada uuring **positiivse krediidiregistri võimalike optimaalsete tehnoloogiliste lahenduste** osas ning analüüsi tulemuste põhjal ettepanekud õigusliku raamistiku kohta. (2024)

 Finantsteenustega seotud vaidluste lahendamise **kohtuvälise süsteemi (nn finantsombudsmani)** juurutamiseks vajaliku õigusraamistiku loomine ning selle rakendamine (2024-2025).

 Investeerimiskontode süsteemi kaasajastava seaduseelnõu väljatöötamine (tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu) (2024-2025).

Finantssektorit kaasavate sotsiaalkindlustus-skeemide arendamine

Väljakutsed:

 Keskmine II samba fondide pikaajaline reaaltootlus alates 2002 kuni 2022 lõpuni oli 3,6% ja reaaltootlus 0,3%. Nõrgad tulemused olid tingitud eelkõige Ukraina sõja mõjul tekkinud keerulisest investeerimiskeskkonnast ja viimaste aastate kõige kõrgemast inflatsioonist.

 2022. aasta lõpuks vähenes **II samba fondide maht 4,04 miljardi euroni** (aastane langus 0,44 miljardit). Peapõhjus oli pensionireformiga lisandunud võimalus võtta II sambast raha välja enne pensioniea saabumist, aga aastal 2022 oli suureks väljakutseks ka keeruline investeerimiskeskkond. Kokkuvõttes on väljakutseks, kuidas selgitada pensionikogujatele pikaajalise investeerimise eripärasid ehk eelkõige pikale eesmärgile keskendumist.

 Nii **elukindlustuses** tervikuna kui ka **spetsiifiliselt II samba väljamaksetes** teeb muret **napp konkurents** - senisest kolmest pakkujast on pensionilepingute turul aktiivselt tegutsemas üks pakkuja, mis ei soosi see pikaajalistest kindlustustoodetest huvitatud klientide jaoks parimaid valikuid.

Kuigi viimase aasta hüpe III sambaga liitunutes on märkimisväärne, siis hõlmatute arv võiks kasvada stabiilselt ka tulevikus. III sambaga liitumisest üksi ei piisa - kapitali kogumiseks tuleb teha ka regulaarselt sissemaksid. Seega on väljakutseks, **kuidas aktiveerida III sambaga liitunud inimesi regulaarselt panustama.**

Tegevused:

Kohustusliku kogumispensioni regulatiivse raamistiku arendamine eesmärgiga tagada efektiivne süsteem nii pensioni kogumise kui ka väljamaksete faasis (kokkuvõttes kõrgem fondide tootlus ja suurem pension) (2023–2024).

Tööandjapensioni Eestis juurutamise võimaluste analüüs koostöös Sotsiaalministeeriumiga (2024)

Viia läbi **uuring**: „Kuidas jätkuks raha pensionipõlve lõpuni?“ (2024-2025).

Pensionide prognoosimiseks vajaliku **tööriista (pensionimudeli)** kaasajastamine koostöös ülikoolidega (2024).

Analüüs ja ettepanekud pensionifondide investeringute, tasude ja kulude, sh mõju kohta Eesti ettevõtete kapitali kättesaadavusele. (2024)

Pensionitarkuse strateegia 2023-2027 rakendamine vastavalt Sotsiaalministeeriumi tegevuskavale (2024-2027).

Liikluskindlustuse regulatsiooni täiendamine vastavalt direktiivile (EL) 2021/2118 (2024).

Hasartmängupoliitika kujundamine

Hasartmänguseaduse muutmise vajaduse väljaselgitamine (VTK) (2024).

VTK ja uuringu tulemustest sõltuvalt hasartmänguregulatsiooni täiendamine, mis tagab meetmed mängijate kaitseks, vähendab hasartmängude negatiivseid tagajärgi ja nende mõju ühiskonnale. Regulatsiooniga vastutustundliku mängimise algatuste toetamine ja poliitikate kujundamine, mis on suunatud probleemide suhtes teadlikkuse tõstmisele ja sõltlastele õigeaegse abi võimaldamisele. Hasartmängude korraldamise kui ettevõtluse piiramine niivõrd, kuivõrd see on vajalik hasartmängusõltuvuse ennetamiseks ja selle mõju vähendamiseks. Tähtis on ka avalikkuse ja hasartmängukorraldajate koolitamine (2025).

Uuringutulemustest ja regulatsioonitäiendustest sõltuvalt avalikkuse ja hasartmängukorraldajate **koolitamise** korraldamine (2026).

Tegevus 1.2 Rahandusteabe poliitika kujundamine								
Eesmärk:	Arvestusalane rahandusteabe Eestis on läbipaistev ja usaldusväärne ning Eesti rahandussüsteemi kasutamine kuritegevuseks on tõkestatud.							
Mõõdik	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2027
						Sihttase		
Rahvusvahelised hinnangud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise alasele olukorrale (MONEYVAL), hinnangud "osaliselt vastavuses" või "madal" puuduvad	0	0	0	0	15	0	10	4
Kindlustandva audiitorteenusega kaetud aastaaruannete osakaal kõikidest registrile esitatavatest, %	4,8%	4,4%	4,1%	4%	4,0%	5%	5%	5%
Rahvamajanduse koguvarade ja kindlustandva audiitorteenusega raamatupidamise aastaaruannetes kajastatud varade suhe, %	87%	88%	88%	88%	0%	80%	80%	80%
Rahvamajanduse kogu töötajate arvu ja kindlustandva audiitorteenusega raamatupidamise aastaaruannetes kajastatud töötajate arvu suhe, %	61%	60%	59%	60%	0%	60%	60%	60%
Audiitorettevõtjate osakaal, kelle	90%	93%	94%	88%	81%	100%	100%	100%
Uurimisasutustele edastatud materjalides	17%	28%	27%	47%	21%	30%	30%	30%
RAB-i tegevusloaga isikute järelevalvega kaetus (nii off-site kui on-site), %	-	4%	38%	32%	15%	30%	30%	30%

Tegevused ja tulemus:

Tegevuse eesmärk on arvestusala (sealhulgas raamatupidamine ja audiitortegevus) õigusliku keskkonna kujundamine viisil, milles arvestusala seadusandlus ja aruandlusraamistik toetavad ettevõtluskeskkonna nii riigisest kui ka rahvusvahelist konkurentsivõimet suurema läbipaistvuse ja usaldusväärsusega ning seonduva halduskoormuse vähendamist tõhusamate lahenduste kaudu.

Audiitortegevuse korraldamisel on eesmärgiks vandeaudiitorite ja audiitorühingute ning siseaudiitorite üle järelevalve teostamine ning kvaliteetse kutsetegevuse tagamine vastavalt avalikule huvile.

Arvestusvaldkonna regulatiivse raamistiku loomine

Väljakutsed:

 Arvestusalase info usaldusväärsuse parandamiseks ja vandeaudiitorite kutsetegevuse standarditele ning eetikanõuetele vastavuse kindlustamiseks tuleb tagada kutsest sõltumatu, piisava **järelevalvevõimekuse** ja **-ulatusega järelevalve**. Kuna lähiaastatel suureneb eeldatavalt vandeaudiitorite koormus seoses kestlikkusaruannete kontrollimisega, tuleb audiitorteenuse kättesaadavuse parandamiseks ergutada audiitorkogu liikmeskonna kasvu ning võtta kaalumisele auditi- ja ülevaatuskohustuse piirmäärade muutmine.

 Võrreldes varasemate aastate korralise kvaliteedikontrolli tulemustega on audiitorettevõtjate poolt osutatud audiitorteenuse kvaliteet 2022/2023 hindamiste põhjal vähesel määral halvenenud. Arvesse tuleb ka võtta, et **audiitorettevõtete arv on vähenenud** järjepidevalt alates 2017.aastast. 148 audiitorettevõtte asemel tegutseb turul 115 audiitorettevõtet (perioodil 2022/2023 lahkus 15), mille võib olla mõju audiitortegevuse teenuse kättesaadavusele.

 Usaldusväärse arvestusalase info loomisega samaaegselt on oluline püüelda tõhusamate innovaatiliste lahenduste poole selle info vahetul tootmisel nii aruandluse operatiivsuse kui

kulutõhususe tõstmise eesmärkidel, näiteks reaalajamajanduse kontseptsioonist lähtudes ühtse taksonoomia alusel kogu **aruandluse masinloetavalt riigile esitamine**.

 Olulise arenguhüppe teeb Euroopa Liidu vastavasisulise uue direktiivi valguses **äriühingute kestlikkusaruandlus** (puudutab esmajoones suuremaid ettevõtteid), mille ühtlasem, ühetaolisem ja laiapõhjalisem kasutuselevõtt nõuab eraldi jõupingutusi nii antud infot kaasavate infotehnoloogiliste süsteemide väljaarendamisel (ettevõtjaportaali vm) kui ühiskonna vastavasisulise üldise teadlikkuse tõstmisel.

 Siseauditeerimise funktsiooni rakendamisel avalikus sektoris (eelkõige täidesaatva riigivõimu asutustes) kehtiva seadusandluse nõuete järgimisel ilmnenu vajakute (kutsega siseaudiitorite puudumine mitme ministeeriumi siseauditi meeskondades, tegemata kohustuslik väline kvaliteedihindamine) taustal vajab tähelepanu audiitortegevuse seaduse nõuete asja- ja ajakohasus. Kvaliteetne siseaudit aitab kaasa tõhusale riskijuhtimisele ning toetab otsuste tegemist ja nende tulemuslikkuse jälgimist. Selle **valdkonna ülereguleeritus** tekitab aga riigile asjatut rahalist kulu ning kahjustab siseauditi kuvandit.

 Tähelepanu vajab **audiitortegevuse registri nõutaval tasemel hoidmine** ja edasiarendamine, kuivõrd tänane lahendus ei taga ei tänapäevanõuetele vastava registri olemasolu ega selle teenindamist.

Tegevused:

 Sõltuvalt riigisisestest vajadustest ja rahvusvahelistest arengutest **arvestusalase (raamatupidamine ja audiitortegevus) regulatsiooni** edasi arendamine.

 Riigipõhise maksuaruandluse direktiivi ning **äriühingute kestlikkusaruandluse direktiivi** ülevõtmine. Raamatupidamisseaduse ja audiitortegevuse seaduse muutmise seaduse eelnõu direktiivi (EL) 2022/2464 (14. detsember 2022) ülevõtmiseks.

 Majandusaasta aruannete esitamisega hilinemise ja mitteesitamise põhjuste uuringu tulemusel tuvastatud vajalike jätkutegevuste elluviimine.

 Regulatsioonitäiendustest sõltuvalt arvestusalaste **koolituste** korraldamine.

 Raamatupidamise Toimkonna teenindamise tagamine.

Audiitortegevuse korraldamine

Audiitortegevuse registri pidamise korraldamine.

 Kestlikkusaruandluse koostamise ja selle audiitorkontrolli käivitamiseks vajalike muudatuste tegemine Eesti seadustesse, samuti osalemine seonduva taksonoomia loomisel ning kestlikkusaruandluse tööriistade loomisel.

 Järelevalve korraldamine tunnustatud siseaudiitorite üle.

 Siseauditi poliitika, siseaudiitorite kutsetegevuse ja seonduvate seadusandlike aktide ajakohastamine uuringu „Siseauditi mõju organisatsiooni eesmärkide saavutamisele ja väärtuse suurenemisele“ tulemuste kohaselt.

Rahapesu tõkestamine

Väljakutsed:

 MONEYVAL-i V hindamisvooru koondhinnang meie rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise süsteemi efektiivsusele ning seonduvad soovitusel avaldati Eesti kohta koostatud raportis jaanuaris 2023. Jagatud soovitusel moodustavad suurepärase aluse, et vaadata üle meie rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise strateegia ning nii koostöökorraldus kui tööriistad selle strateegia elluviimiseks, sh riskipõhine lähenemine ja selle vahetu elluviimine, ning paremini valmistada uue riikliku riskihinnangu koostamiseks.

 Rahapesu tõkestamise süsteem peab tasakaalukalt ent tulemuslikult suutma kohanduda ka Eesti uuskuvandist (digikuvand, e-residentsus jmt) ja prioriteetidest tulenevate uute võimalike rahapesualaste väljakutsetega, sh virtuaalvääringu teenusepakujate sektorisse koondunud riskidega.

 Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise infotehnoloogiliste arenduste seisukohast on oluline tegelike kasusaajate andmekogu edasiarendamine tagamaks nii selle vastavus rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise direktiivi nõuetele, kui ka tõhus ja tulemuslik siseriiklik toimimine.

Tegevused:

 MONEYVAL'i rahapesu tõkestamisealase viienda hindamise tulemusel tehtud soovitusel elluviimine.

 Rahapesu ja terrorismi rahastamise alase siseriikliku riskihinnangu tulemusel väljatöötatud tegevuskava elluviimine, sh siseriikliku riskihinnangu läbiviimise metoodika edasiarendamine ja järgmiseks siseriikliku riskihinnangu koostamise protsessiks ettevalmistamine.

Rahapesu andmebüroo (RAB) tulemusliku toimimise tagamine rahapesu tõkestamisel.

 Rahapesu ja terrorismi rahastamisega seotud tegevuste ja riskide paremaks mõistmiseks ja adresseerimiseks, strateegilise seire ja analüüsi võimekuse väljaarendamine RABis.

 Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise alase õiguskeskkonna kujundamine ja selle rakendamine. 2023. aastal väljatuleva nn rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise õiguslast paketti (3 määruse ning rahapesu tõkestamise VI direktiivi eelnõud) menetlemine ja ülevõtmine. MONEYVAL hindamise tulemusel tehtud soovitusel elluviimiseks vajalike õigusmuudatuste teostamine.

 Tähelepanu pööramine seonduvatele **digiarengutele ja e-residentsuse** arengutele ning võimalikule mitteresidentide arvu ja osatähtsuse kasvule meie majandusruumis. Samuti pangakontode registri asutamise võimaluste uurimine (e-arrest 2.0).

  Tegelike kasusaajate andmekogu vastutavaks töötlejaks olemisega seonduvate ülesannete täitmine ja andmekogu arendamine. Tegelik kasusaajate andmete, lahkevusteadete ja peitmisteadetega seonduvatele päringutele vastamine ja juhendi uuendamine. VTK koostamine, mille eesmärk on analüüsida, missugune asutus on tegelike kasusaajate andmekogu volitatud töötleja rolliks sobivaim, lahendada rahvusvahelistel hindamistel tuvastatud andmekoguga seonduvaid puudujääke ja valmistada uueks rahapesu tõkestamise direktiivi ülevõtmiseks.

5. Programmi juhtimiskorraldus

Finantspoliitika programmi eesmärgi täitmise eest vastutab Rahandusministeerium, kelle roll on peamiselt koordineerimine ja suunamine, seda nii finants- kui ka arvestuspoliitika kujundamise valdkonnas.

Finantspoliitika programmi juhib finants- ja maksupoliitika asekanstler. Programmi juhi ülesanne on programmi koostamise ja uuendamise eestvedamine, elluviimise ja seire koordineerimine.

Peamiseks partneriteks finantsteenuste valdkonnas on Finantsinspeksioon, Eesti Pank, finantsturu osalisi ühendavad erialaliidud, väärtpaperite registri ja pensioniregistri pidajad ning Tagatisfond. Piiriülest koostööd tehakse teiste riikide vastava valdkonna ministeeriumidega. Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise suunal on Rahandusministeeriumi peamiseks partneriteks Rahapesu Andmebüroo ja Finantsinspeksioon, Siseministeerium, Justiitsministeerium ning Prokuratuur. Raamatupidamise ja audiitortegevuse valdkonnas on oluline koostöö Audiitorkogu ja Raamatupidamise Toimkonnaga, samuti Eesti Siseaudiitorite Ühingu ja Eesti Raamatupidajate Koguga. Sotsiaalkindlustuse valdkonna poliitika kujundamise põhiline koostööpartner on Sotsiaalministeerium, ettevõtluse valdkonnas Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ja Justiitsministeerium ning finantskirjaoskuse edendamise valdkonnas teiste seas Haridus- ja Teadusministeerium.

Kõikide nimetatud valdkondade arengu jaoks on väga tähtsad tihedad sidemed Euroopa Komisjoni ja Nõukogu ning OECD vastavate komiteede ja töögruppidega, sest oluline osa programmi keskkonda mõjutavaid regulatiivseid otsuseid tehakse ühiselt Euroopa Liidu ühisturu kontekstis.

Programmi tulemuste seire toimub vastavalt määrusele „Riigi eelarvestrateegia ja ministeeriumi valitsemisala eelarve projekti koostamise ning riigieelarve vahendite ülekandmise kord“. Iga lõppenud aasta kohta koostatakse programmi tulemusaruanne, mis on sisendiks valdkonna tulemusaruandesse.